

Zijn biolabels eerlijk en haalbaar

Bioboeren in het Zuiden produceren vooral voor de export, maar soms ook voor de eigen, lokale markt. De prijs vormt daarbij geen probleem. Bioproducten zijn ginds niet duurder dan gangbare. Certificering is wel een probleem. Voldoen aan de Europese biowetgeving maakt bioproducten voor de lokale bevolking peperduur. Heel wat boeren in het Zuiden ontwikkelen daarom alternatieve certificeringssystemen die zijn aangepast aan de lokale realiteit.

Door Chris Claes, Vredeseilanden

Rosaura en José Camacho runnen een koffiebedrijf in Costa Rica. Door een gebrek aan internationale afspraken tussen koffieproducerende landen met een massale overproductie als gevolg tuimelden de koffieprijzen de laatste tien jaar naar beneden.

“Tenminste voor de koffieboeren,” zegt Rosaura. “In de winkel merken de consumenten daar weinig van.”

De meeste collega's uit het dorp van Rosaura en José zijn ondertussen gestopt met boeren. Sommigen zijn een baan gaan zoeken in de stad, terwijl veel jongeren geëmigreerd zijn

naar de Verenigde Staten. Ook voor Rosaura en José liep het niet van een leien dakje. “In 1990 beleefden we een eerste crisis,” zegt Rosaura. “We stonden op het punt om de boerderij te verkopen en allemaal naar San José, de hoofdstad, te vertrekken. Uiteindelijk vertrok José alleen, maar na een jaar keerde hij terug. Eerst probeerde hij nog wat andere jobs, maar uiteindelijk keerde hij

naar de landbouw terug, dit keer als biologische boer.”

Verkoop op de lokale biomarkt

De omschakeling naar bio is één van de strategieën die koffieboeren gebruiken om aan de crisis te ontsnappen. De happy few kunnen hun koffie verkopen via een fairtradedecircuit of via een kwaliteitsmarkt zoals die van ‘zongedroogde’ koffie in de Verenigde Staten. Zo krijgen Rosaura en José een meerprijs voor bio, voor fairtrade en voor het label ‘zongedroogd’. Deze nichemarkten zijn voor de koffieboeren erg belangrijk om een fatsoenlijke prijs te krijgen voor hun producten. Maar ook deze markten zijn snel vol. Daarom beginnen steeds meer boeren niet alleen hun afzetmarkten maar ook hun producten te diversifiëren. Dat deden ook Rosaura en José. Een paar jaar na hun overschakeling op biokoffie, startten ze ook met het telen van groenten en fruit, die ze verkopen op de biologische boerenmarkt in San José.

Rosaura en José kregen steun van Cedeco, een Costaricaanse organisatie die boeren helpt bij de omschakeling naar bio, biologische markten organiseert en lobbyt bij de regering om bio op lokale normen en mogelijkheden af stemmen.

De Costaricaanse wetgeving inzake biologische landbouw is immers een kopie van de Europese wetgeving, net als in de meeste Latijns-Amerikaanse landen. Daardoor kunnen Costaricaanse producten in Europa en de Verenigde Staten als bio worden verkocht. “Dat is een wetmatigheid die voor het hele landbouwbeleid geldt,” zegt Manuel Amador van Cedeco.

“Alles is afgestemd op de export, want die brengt buitenlandse deviezen aan, waarmee dan goedkoop, vaak gedumpte voedsel wordt aangekocht.”

In Costa Rica verkopen boeren hun biologische producten aan dezelfde prijs als gangbare producten. “Dat is op zich geen slechte zaak,” vindt Manuel. “In Europa ligt dat anders, maar arbeidsuren kosten hier nog altijd heel wat minder dan chemische producten. Vandaar dat bio niet duurder is. Trouwens, als de boeren een meerprijs zouden vragen, dan zou niemand hun biologische producten kopen. Onze consumenten hebben nu eenmaal minder koopkracht dan de Europese.”

Onbetaalbaar biolabel

Het probleem ligt echter bij de certificering. “Als onze boeren moeten voldoen aan de Europese bionormen, dan zijn hun producten niet meer te betalen,” zegt Manuel. “Voor de exportproducten kan het nog net, vooral als er ook fairtrade in het spel is, maar voor de verkoop van voedingsproducten op de lokale markt is een biolabel onbetaalbaar. Omdat de manier van controleren op een Europese leest geschoeid is, is ook de prijs navenant en daardoor onbetaalbaar voor boeren en mensen van hier.” Het gevolg daarvan is dat de biologische boerenmarkten zich officieel niet als biologisch kunnen profileren. “Dat is jammer,” zegt Manuel, “want het is belangrijk dat onze bioboeren appreciatie krijgen voor hun inspanningen voor de volksgezondheid en het milieu.” Ook in andere Latijns-Amerikaanse landen kennen ze dit probleem. Brazilië zou met zijn nieuwe nationale biowetgeving wel eens een trendsetter kunnen zijn voor andere landen in het Zuiden. Certificering is daar niet langer nodig voor handel die gebaseerd is op directe relaties tussen producenten en consumenten en waarbij de controle intern tussen beide partijen overeengekomen en uitgevoerd wordt.

Alternatieve certificering

Om een platform te bieden aan boeren en organisaties die met alternatieve certificering werken, organiseerde IFOAM, de International Federation of Organic Agriculture Movements, in samenwerking met de Latijns-Amerikaanse Ecologische Beweging, vorig jaar in Brazilië de eerste internationale conferentie over dit thema. Men wisselde er ervaringen en ideeën uit omtrent de informele garantiesystemen die kleine boeren en ondernemingen in het Zuiden hanteren. Meestal zijn dat eenvoudige systemen die niet veel kosten, weinig papierwerk vereisen en met interne controle werken. De normen die men daarbij hanteert, stemmen meestal overeen met de Basic Standards van IFOAM, al varieert de toepassing ervan naar gelang het land en de regio. Op die manier stemmen de boeren hun garantiesysteem af op hun lokale, sociale en ecologische realiteit. Dergelijke systemen waarbij vaak producenten én consumenten betrokken zijn, blijken een efficiënte manier om biologische kwaliteit te

© Patrick De Spiegelaere

ar voor boeren in het Zuiden?

garanderen en sluiten perfect aan bij de lokale markten, waar biologische producten toch in de eerste plaats verhandeld worden. Daarom, besloot men op de conferentie, moet er dringend werk worden gemaakt van een officiële

erkenning en legitimering van deze alternatieve systemen. Fair Trade wil boeren eerlijke prijzen betalen en hun arbeidsomstandigheden menswaardig houden, maar voor de biologische landbouw is dat niet voldoende.

Wanneer men er naar streeft om biologische boeren niet alleen voor de export te laten produceren, maar ook voor de lokale markt en de binnenlandse voedselvoorziening, dan zijn alternatieve certificeringssystemen bijzonder waardevol.

Officiële versus alternatieve certificering IFOAM pleit voor kritische bevraging en vernieuwing

IFOAM telt 776 leden in 100 landen en wil de biologische beweging in al haar diversiteit wereldwijd ondersteunen. Die diversiteit respecteren betekent dat IFOAM specifiek aandacht besteedt aan de uitbouw van bio in ontwikkelingslanden, waar meer de helft van haar leden actief zijn. Belangrijke thema's daarbij zijn de afstemming van regionale normen op de IFOAM-standaards en de legitimering van alternatieve certificeringssystemen.

Door Carla Rosseels, BIOvisie

© Patrick De Spiegelaere

“Eigenlijk kan je stellen dat we in de biosector met de belangstelling voor alternatieve certificering terug zijn aanbeland waar we ooit zijn gestart,” zegt directeur Gunnar Rundgren. “Sommigen zien deze evolutie misschien als een terugval, anderen zien het als een stap vooruit.” In de jaren '70 ontstonden de eerste pogingen om de biologische kwaliteit van producten via een controlesysteem te garanderen. Binnen landbouwcoöperaties of in samenwerkingsverbanden tussen landbouwers en consumenten werden eenvoudige normen opgesteld en een interne controle uitgewerkt. De vertrouwensband tussen producent en consument speelde daarbij een

belangrijke rol. Het is pas toen bioproducten hun intrede deden in de supermarkt en deel gingen uitmaken van de wereldhandel dat deze interne, informele controlesystemen ontoereikend werden bevonden en dat men de noodzaak voelde om de controle te laten gebeuren door een derde, externe en onafhankelijke instantie. Tussen producent en consument zaten ondertussen teveel schakels of was de geografische afstand te groot geworden om de vertrouwensband in stand te houden. Vanaf de jaren '90 werd de controle nog formeler toen ook de overheid regulerend ging optreden in de biowetgeving.

Kritische kijk

“Het is duidelijk dat certificering door een derde, onafhankelijke instantie veel heeft bijgedragen tot de geloofwaardigheid en de ontwikkeling van de biosector,” zegt Gunnar Rundgren. “Toch is de tijd ondertussen rijp om deze vorm van certificering aan een kritische blik te onderwerpen en ons af te vragen wie of wat er precies baat hij heeft. Velen denken bij bio automatisch aan gecertificeerd bio. Toch zijn er overal ter wereld heel wat kleine boeren en ondernemingen die fantastisch werk leveren en kwaliteitsvolle bioproducten afleveren, die nooit gecertificeerd zijn. Sommige boeren vragen niet om een label omdat hun klanten daar niet om vragen of omdat ze geen zin hebben om zich aan externe controles te onderwerpen, of omdat ze die controles te duur of te omslachtig vinden. Anderen kiezen net daarom voor alternatieve vormen van certificering, waarbij de band tussen producent en

consument opnieuw een belangrijke rol speelt.”

“Samen met de officiële controleinstanties moeten we ons afvragen,” besluit Rundgren, “waar we in de toekomst naar toe willen en of we meer van hetzelfde willen, dat wil zeggen: meer inspecties, meer papierwerk en meer normen. Of zijn we ook bereid om nieuwe wegen in te slaan en de verantwoordelijkheid opnieuw te leggen waar ze thuishoort: bij de producenten. De weg die boeren in het Zuiden zijn ingeslagen door aan groepscertificering te doen of door Participatory Guarantee Systems (PGS) te ontwikkelen, kan daarbij een belangrijke inspiratiebron zijn, ook voor het Noorden. Omgekeerd valt er ook heel wat op te steken uit de ervaringen met officiële garantiesystemen. Het is helemaal niet onze bedoeling om de twee tegen elkaar uit te spelen en te spreken in termen van 'goed' en 'slecht'. Ik hoop dat beide systemen van elkaar leren en elkaar bevruchten.”

Op donderdag 24 februari organiseert IFOAM op de BioFach-vakbeurs in Nürnberg een workshop over alternatieve certificering: 'Participatory Guarantee Systems (PGS), an important tool for local organic marketing'. Er zal vooral aandacht zijn voor de manier waarop informele en officiële systemen kunnen samenwerken.

IFOAM, International Federation of Organic Agriculture Movements, www.ifoam.org
BioFach 2005, van 24 tot 27 februari, Nürnberg, Duitsland, www.biofach.de